

กฎหมายล้มละลาย

การบรรยายครั้งที่ ๓

โดย อาจารย์ ดร.กนก จุลมนต์

ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นประจำกองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา

วันพุธที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๖๕

ณ เนติบัณฑิตยสภา

พิมพ์ครั้งที่ ๘

มกราคม ๒๕๖๖

คำอธิบาย กฎหมายล้มละลาย

- ☉ การดำเนินคดีล้มละลาย
- ☉ กระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ รวมถึงลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (ปรับปรุงแก้ไขตามพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๖๑)

ธีพ จุลมนต์ อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ดร.กนก จุลมนต์ ผู้พิพากษาศาลชั้นต้น
ประจำกองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา

สรุปมาตรา & ฎีกาสำคัญ

#๑: ม.๖ “เจ้าหนึ่มีประกัน,” ส(๕)(๘)(๙), ๙,๑๐,๑๓,๑๔ ป.พ.พ.

๓๒๓/๑

#๒: ม. ๘๒,๘๓,๘๔ ฎ. ๓๒๘๐/๒๕๖๐ ป.วิ.พ. ๒๓, ๑๔๕,

๓๐๐ ป.พ.พ. ๒๙๑

การขอให้ล้มละลาย

หมวด ๑ กระบวนพิจารณาตั้งแต่ขอให้ล้มละลายจนถึงปลดจากล้มละลาย

หมวด ๒ กระบวนพิจารณาในกรณีที่ลูกหนี้ตาย

หมวด ๓ กระบวนพิจารณาในกรณีที่ลูกหนี้เป็นห้างหุ้นส่วนสามัญ ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด หรือนิติบุคคลอื่น

๒.๑.๒ กรณีที่ลูกหนี้ได้ถึงแก่ความตายในระหว่างการ พิจารณาคดีหรือเมื่อศาลได้มีคำพิพากษาให้ล้มละลายแล้ว

- ม. ๘๗, ฎ.๓๓๖๖/๔๐, ๑๕๖๔/๔๓
- จำเลยซึ่งเป็นลูกหนี้ตายระหว่างพิจารณาของศาลอุทธรณ์จึงไม่อาจมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของจำเลยเด็ดขาดตาม พรบ.ล้มฯ ม. ๑๔ ดังโจทก์ฎีกาขอมาได้ ศาลฎีกาจึงพิพากษาให้จัดการทรัพย์มรดกของลูกหนี้ ตาม ม. ๘๔
- ประเด็นว่า การดำเนินกระบวนการพิจารณาชอบด้วยกฎหมายหรือไม่
- หากลูกหนี้เป็นนิติบุคคล ฎ. ๒๕๔/๕๕ และ ๑๘๑๐/๕๕ (ป.พ.พ. ๑๒๗๓/๑ - /๔) จก. ไม่มีอำนาจฟ้องนิติบุคคลที่นายทะเบียนชื้อออกแล้วศาลยังไม่ได้มีคำสั่งชื้อกลับเข้าสู่ทะเบียนก่อนฟ้อง

๒.๒ ในกรณีลูกหนี้เป็นนิติบุคคล (หมวด ๓)

๒.๒.๑ ผู้ชำระบัญชีขอให้นิติบุคคลล้มละลาย (ม. ๘๘)

- ฎ. ๑๑๗๒/๒๕๒๑

การที่ผู้ชำระบัญชียื่นคำร้องขอให้นิติบุคคลล้มละลายตาม ม. ๘๘ นั้น ไม่จำกัดว่าลูกหนี้มีทรัพย์สินไม่พอกับหนี้สินเป็นจำนวนมากน้อยเท่าใด

- และ ม. ๘๘ ว.๒ บัญญัติให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของนิติบุคคลนั้นเด็ดขาดโดยทันที โดยไม่จำเป็นต้องไต่สวนพยานของผู้ชำระบัญชีแต่อย่างใด

๒.๒.๒ เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์หรือ จ.พ.ท. มีคำขอให้บุคคลซึ่งเป็น
หุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดชอบละลายตามห้างหุ้นส่วนได้

- ม. ๘๕ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นกรณีตามหมวด ๑ หรือหมวด ๓
- ป.พ.พ. ม. ๑๐๒๕ อันว่าห้างหุ้นส่วนสามัญนั้นคือ ห้างหุ้นส่วน
ประเภทซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนหมดทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกันเพื่อหนี้
ทั้งปวงของหุ้นส่วนโดยไม่มีจำกัด
- ม. ๑๐๓๐ เมื่อใดห้างหุ้นส่วนซึ่งจดทะเบียนปิดนัดชำระหนี้
เมื่อนั้นเจ้าหนี้ของห้างหุ้นส่วนนั้นชอบที่จะเรียกให้ชำระหนี้เอา
แต่ผู้เป็นหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งก็ได้
- ม. ๑๐๓๓(๒) และ ๑๐๘๐

ฎ. ๑๑๓๒/๒๕๒๑

- ตามบทบัญญัติของ ม. ๘๕ มีประเด็นให้พิจารณาเพียงว่า ผู้ถูกขอให้ล้มละลายตามห้างเป็นหุ้นส่วนไม่จำกัดความรับผิดจริงหรือไม่เท่านั้น โดยบุคคลดังกล่าวไม่มีอำนาจต่อสู้อัยการหรือนำสืบว่าตนมีทรัพย์สินที่จะชำระหนี้ของห้าง หรือมิใช่เป็นผู้มีหนี้สินส่วนตัว

ฎ. ๓๐๕๓/๔๕, ๑๓๒๐๓/๕๓,

๔๒๒๘/๕๘, ๒๔๕๘/๕๘ และ ๔๔๓๑/๖๐

แม้เดิม โจทก์จะเคยฟ้องห้างหุ้นส่วนจำกัดและหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัด
ความรับผิดชอบให้ล้มละลายพร้อมกันแต่แรก โดยศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์
ทรัพย์เฉพาะของห้างหุ้นส่วนจำกัดเด็ดขาดและยกฟ้องหุ้นส่วนไม่จำกัด
ความรับผิดชอบเพราะมีเหตุอันสมควรที่จะไม่ให้ล้มละลาย ต่อมาเมื่อศาล
พิพากษาให้ห้างหุ้นส่วนจำกัดล้มละลาย เจ้าหนี้ผู้เป็น โจทก์หรือ จ.พ.ท.
ยังคงมีสิทธิที่จะยื่นคำขอเพื่อให้หุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิด
ล้มละลายตาม ม. ๘๕ ได้อีก โดยไม่เป็นฟ้องซ้ำเพราะประเด็นที่ต้อง
วินิจฉัยตามคำฟ้องเดิมและคำร้องอาศัยเหตุต่างกัน
(ข้อสอบเนติบัณฑิต สมัยที่ ๖๓ ปีการศึกษา ๒๕๕๓)

ฎ. ๒๖๓๓/๒๕๔๔ และ ๒๓๓๘/๒๕๕๒

- หุ่นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดชอบที่จะถูกขอให้ล้มละลายตามห้างตาม ม. ๘๖ ได้นั้น ต้องเป็นหุ่นส่วนอยู่ในขณะที่โจทก์ฟ้องและขณะที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของห้างเด็ดขาดด้วย

(ข้อสอบผู้ช่วยผู้พิพากษาเมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๖)

๒.๓ การขอให้ล้มละลายตามกฎหมายพิเศษ

๒.๓.๑ พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกง
ประชาชน พ.ศ. ๒๕๒๓

๒.๓.๒ พระราชกำหนดการบริหารสินทรัพย์ไทย พ.ศ.
๒๕๔๔

กระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย

๑. ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีล้มละลาย

ศาลล้มละลายกลางหรือศาลล้มละลายภาค; ๑๘ มิ.ย. ๒๕๔๒; พรบ. จัดตั้งฯ ศาลล้ม ม. ๓,๕,๗,๘, ๑๔ และ ๓๐ และพรบ.ล้มฯ ม. ๑๕๐, ๗

๒. กฎหมายที่ใช้ในการดำเนินคดีล้มละลาย: พ.ร.บ.จัดตั้งศาลล้มละลาย และวิธีพิจารณาคดีล้มละลาย พ.ศ. ๒๕๔๒ ม. ๑๔

การตรวจคำฟ้อง (๕๘๖๘/๕๘) การแก้ไขคำฟ้อง ม.๑๘๐ (๖๕๒๕/๕๔), การส่งคำคู่ความ: การแจ้งคำสั่งให้เจ้าหนี้ทราบ ม. ๗๓ ทวิ, ๗๖ (๑๑๘๐๒/๕๕) ฟ้องชำ ฟ้องซ้อน/คำร้องซ้อน ม. ๑๔๘, ๑๗๓ ว.สอง (๑) (๑๒๒๑๘/๕๕, ๖๒๗๖/๕๗, ๖๐๖๒/๕๘, ๗๔๐๕/๕๘)

ฎ. ๓๐๕๓/๔๕, ๑๓๒๐๓/๕๓,

๔๒๒๘/๕๘, ๒๔๕๘/๕๘ และ ๔๔๓๑/๖๐

แม้เดิม โจทก์จะเคยฟ้องห้างหุ้นส่วนจำกัดและหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัด
ความรับผิดชอบให้ล้มละลายพร้อมกันแต่แรก โดยศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์
ทรัพย์เฉพาะของห้างหุ้นส่วนจำกัดเด็ดขาดและยกฟ้องหุ้นส่วนไม่จำกัด
ความรับผิดชอบเพราะมีเหตุอันสมควรที่จะไม่ให้ล้มละลาย ต่อมาเมื่อศาล
พิพากษาให้ห้างหุ้นส่วนจำกัดล้มละลาย เจ้าหนี้ผู้เป็น โจทก์หรือ จ.พ.ท.
ยังคงมีสิทธิที่จะยื่นคำขอเพื่อให้หุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิด
ล้มละลายตาม ม. ๘๕ ได้อีก โดยไม่เป็นฟ้องซ้ำเพราะประเด็นที่ต้อง
วินิจฉัยตามคำฟ้องเดิมและคำร้องอาศัยเหตุต่างกัน
(ข้อสอบเนติบัณฑิต สมัยที่ ๖๓ ปีการศึกษา ๒๕๕๓)

* คำพิพากษาศฎีกาที่ ๖๒๗๖/๒๕๕๓ *

- ๔ พ.ย. ๔๒ ศาล (ในคดีแพ่ง) พิพากษาให้ ล. ๑ (หจก.) ชำระหนี้แก่ จก. ล.๑ ไม่ชำระ
- ต่อมา จก. นำมูลหนี้ดังกล่าวมาฟ้อง ล. ๑ ให้ล้มละลาย ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของ ล. ๑ เต็มขาด
- ต่อมาเมื่อครบกำหนดระยะเวลาขอรับชำระหนี้ ไม่มี จห. รายใดยื่นคำขอรับชำระหนี้ ศาลจึงมีคำสั่งยกเลิกการล้มละลาย ล.๑ ตามม. ๑๓๕(๒)
- ต่อมา จก. ยื่นคำร้องในคดีดังกล่าวขอให้ ล. ๒ และ ล. ๓ ซึ่งเป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดค.รับผิดของ ล. ๑ ล้มละลายตาม ม. ๘๕ ศาลพิจารณาแล้วมีคำสั่งยกคำร้อง

* คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๒๗๖/๒๕๕๓ * (ต่อ)

- ต่อมา จก. นำมูลหนี้ตามคำพิพากษาคดีแพ่งเดิมมาฟ้องเป็นคดีนี้ขอให้จำเลยทั้งสามล้มละลาย
- ศาลล้มละลายกลางพิพากษายกฟ้อง ค่าฤชาธรรมเนียมเป็นพับ
- โจทก์อุทธรณ์ต่อศาลฎีกา (ตามกฎหมายเดิม)
- คำพิพากษาของศาลล้มละลายกลางที่ให้ยกฟ้องจำเลยที่ ๑ เป็นที่สุด เนื่องจากไม่มีคู่ความอุทธรณ์โต้แย้ง

โจทก์มีอำนาจฟ้อง ล.๒ และ ล.๓ หรือไม่?

แม้มูลหนี้ที่ จก. นำมาฟ้อง ล. ทั้งสามให้ล้มละลายคดีนี้เป็นหนี้ ตามคำพิพากษาของศาลระหว่าง จก. กับ ล. ๑ ซึ่งเป็นมูลหนี้ เดียวกับที่ จก. ฟ้อง ล.๑ ในคดีล้มละลายคดีก่อน แต่ จก. มิได้ยื่น คำขอรับชำระหนี้จากกอง ทส. ของ ล. ๑ ในคดีก่อน ต่อมาศาลมี คำสั่งยกเลิกการล้มละลายของ ล.๑ ตาม ม. ๑๓๕ (๒) แล้วก็ตาม แต่ผลของคำสั่งยกเลิกการล้มละลายไม่ทำให้ ล.๑ หลุดพ้น หนี้สินตามม.๑๓๖ ล. ๒ และ ๓ ในฐานะหุ้นส่วนประเภทไม่ จำกัดความรับผิดชอบของ ล.๑ จึงยังต้องรับผิดชอบในหนี้ของห้าง หุ้นส่วนจำกัด โดยไม่จำกัดจำนวนตาม ป.พ.พ. ม. ๑๐๗๗(๒)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๒๓๖/๒๕๕๓ (ต่อ)

- จก. เคยยื่นคำร้องขอให้ ล. ๒ และ ๓ ถ่มละลายตามห้าง ล. ๑ ตาม ม. ๘๕ ศาลล้มมีคำสั่งยกคำร้อง ประเด็นที่ต้องวินิจฉัยตามคำร้องอาศัยเหตุต่างกับคดีนี้ที่ จก. ฟ้องขอให้ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของ ล. ๒ และ ๓ เด็ดขาด โดยอ้างว่ามีหนี้สินล้นพ้นตัวตาม ม. ๕ คำฟ้องของ จก. คดีนี้จึงไม่เป็นฟ้องซ้ำ ตาม ป.วิ.พ. ม. ๑๔๘ ประกอบ พ.ร.บ. จัดตั้งฯ ม. ๑๔ จก. จึงมีอำนาจฟ้อง

คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๐๖๒/๒๕๕๘

แม้จก.จะเคยนำหนี้ในคดีนี้ไปฟ้องจล.ทั้งสี่ในคดีแพ่ง ขอให้
จล.ทั้งสี่ชำระหนี้ โดยจก.และจล.ทั้งสี่เป็นคู่ความคนเดียวกัน
และคดีอยู่ระหว่างอุทธรณ์ก็ตาม แต่ในคดีดังกล่าวประเด็น
แห่งคดีมีว่า จล.ทั้งสี่จะต้องรับผิดชอบชำระหนี้แก่จก.หรือไม่
ส่วนในคดีนี้ประเด็นแห่งคดีมีว่า จล.ทั้งสี่มีหนี้สินส่วนตัว
และสมควรถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดหรือไม่ จึงเป็นการยื่นคำ
ฟ้องคนละเรื่องกัน ฟ้องของจก.หาเป็นฟ้องซ้อนไม่

กรณีอื่นๆ ฎ. ๑๘๒๒/๒๕๖๐

เจ้าหน้าที่นำส่งสำเนาคำฟ้องคดีล้มซึ่งมีเจ้าพนักงานศาลรับรองสำเนา ถูกต้องมาทำข่าคำฟ้องอุทธรณ์เป็นการอ้างเอกสารเข้ามาภายหลัง ที่จ.พ.ท. ทำความเห็นเสนอต่อศาลล้มและศาลล้มมีคำสั่งให้ยกคำ ขอรับชำระหนี้ของเจ้าหน้าที่ตามความเห็นของ จ.พ.ท. แล้ว จึงเป็น ข้อเท็จจริงที่ไม่ได้กล่าวมาแล้วในชั้นสอบสวนของ จ.พ.ท. และ ศาลล้ม อันเป็นการฝ่าฝืนต่อ ป.วิ.พ.มาตรา ๒๔๕ (เดิม) ประกอบ พรบ.จัดตั้งศาลล้มฯ ม. ๒๘ (เดิม)

กระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย (ต่อ)

๓. ค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการขอให้ล้มละลาย

ม. ๑๗๕ (๑) + ม.๑๑

๔. การกำหนดวันนั่งพิจารณาและคำให้การจำเลย ม. ๑๓

กฎหมายไม่ได้บัญญัติหรือกำหนดว่า ล. จะต้องยื่นคำให้การด้วย ดังนั้น ในคดีล้มละลาย ล. จะยื่นคำให้การหรือไม่ก็ได้ อย่างไรก็ตาม หาก ล. จะยื่นคำให้การก็ควรที่จะยื่นก่อนวันนั่งพิจารณา มิฉะนั้น ศาลอาจมีคำสั่งไม่รับคำให้การ ล. ได้ (๓๐๒๖/๕๑)

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ลูกหนี้ หรือ ล. ไม่มาศาลในวันสืบพยานและไม่ได้รับอนุญาตจากศาลให้เลื่อนคดี ศาลก็จะมีคำสั่งว่า ล. ขาดนัดพิจารณา (เทียบ ๓๒๖/๑๒)

กระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย (ต่อ)

๕. การพิจารณาและคำวินิจฉัยชี้ขาดคดีล้มละลาย ม. ๑๔

๕.๑ คำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของลูกหนี้เด็ดขาด ม. ๖ “พิพาทษา” หมายความว่า ตลอดถึงการที่ศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี โดยทำเป็นคำสั่ง

- แม้ศาลพิจารณาแล้วได้ความจริงตาม ม. ๕ หรือ ม. ๑๐ ศาลก็จะพิพาทษาให้ลูกหนี้หรือ ล. ล้มละลายทันทีไม่ได้ (๖๘๓๐/๔๓)
- ล.จะขอทุเลาการบังคับตามคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดหรือคำพิพาทษาให้ล้มละลาย ตาม ป.วิ.พ. ม. ๒๓๑ ดังเช่นคดีแพ่งธรรมดา มิได้ (๕๒๕/๓๘)

กระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย (ต่อ)

๕.๒ คำพิพากษายกฟ้อง

๑) พิจารณาแล้วไม่ได้ความจริงตาม ม. ๘ หรือ ม. ๑๐

๓. คำประกันที่ ล. ทำกับธนาคาร ก. ในช่วงเวลาที่ ล. ถูกศาลแพ่งพิทักษ์ทรัพย์ของ ล. เต็มขาด จึงเป็นนิติกรรมที่ฝ่าฝืน ม. ๒๒ และ ๒๔ เป็นโมฆะ ตาม ป.พ.พ. ม. ๑๕๐ แต่ต่อมาศาลจังหวัดพลจะมีคำพิพากษาให้ ล.ชำระหนี้แก่ จก. คำพิพากษาดังกล่าวก็ไม่มีผลผูกพันศาลในคดีล้มละลาย ล.มิได้เป็นหนี้ จก. ตาม ม. ๘ (๒) จก. จึงไม่มีสิทธินำมูลหนี้ดังกล่าวมาฟ้องขอให้ ล. ล้มละลายได้ (๖๖๘๔/๕๗)

๕.๒ คำพิพากษายกฟ้อง

๒) ลูกหนี้นำสืบได้ว่าอาจชำระหนี้ได้ทั้งหมด

- แม้ว่าจำเลยจะได้รับ โอนกรรมสิทธิ์ที่ดินและห้องชุดดังกล่าวมา
ภายหลังจากที่ โจทก์ได้ฟ้องคดีล้มละลายแล้วก็ตาม ย่อมเป็น
ทรัพย์สินที่จก.สามารถบังคับชำระหนี้ได้ ห้ามม.กำหนดว่าต้อง
เป็นทส.ที่มีอยู่ก่อนฟ้องคดีล้มไม่ (๔๐๔๖/๔๑)
- ...แม้จำเลยเพิ่งแสดงในชั้นอุทธรณ์...และ โจทก์ไม่แก้อุทธรณ์
โต้แย้ง (๑๘๕๓๓/๕๖)

กระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย (ต่อ)

๓) มีเหตุอื่นที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย

- หนี้ขาดอายุความ แม้ ล. จะมีได้ยกขึ้นต่อสู้ว่าฟ้อง จก. ขาดอายุความ เป็นหนี้ที่ฟ้องร้องให้บังคับคดีไม่ได้จึงไม่อาจขอรับชำระหนี้ได้ตาม มาตรา ๕๔ (๑) ถือเป็นเหตุอย่างหนึ่งที่ไม่ควรให้ลูกหนี้ล้มละลาย ตาม ม. ๑๔ (๓๑/๒๒ และ ๒๒๒๐/๖๐)
- สิทธิเรียกร้องตามคำพิพากษาที่ล่วงเลยระยะเวลาในการบังคับคดีตาม ป.วิ.พ. ม. ๒๓๑ (เดิม) ก็ไม่อาจนำมาฟ้องลูกหนี้ตามคำพิพากษาให้ล้มละลายได้ (๒๕๐๐/๔๓)

กระบวนการพิจารณาคดีล้มละลาย (ต่อ)

๖. การให้โอกาส ล. ในการต่อสู้คดี

พ.ร.บ.ล้มละลายฯ เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วยความสงบเรียบร้อยของประชาชน ศาลจะไม่เคร่งครัดในการนำสืบพยานหลักฐานของฝ่ายลูกหนี้หรือ ล. แม้ว่าจะฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติแห่ง ป.วิ.พ. บ้างก็ตาม ศาลมีอำนาจรับฟังพยานหลักฐานเช่นว่านั้นได้ เช่น กรณี ล. มิได้ยื่นบัญชีระบุพยาน (๘๕๐/๓๔) กรณี ล. ยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมล่วงระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด (๗๘๒๓/๒๘) กรณี ล. มิได้ส่งสำเนาเอกสารให้อีกฝ่ายหนึ่งภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด (๑๘๐๔/๓๒) กรณีที่มีกฎหมายบังคับให้ต้องมีพยานเอกสารมาแสดง แต่ขอสืบพยานบุคคลเพื่อให้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงแก้ไขเอกสาร (๕๒๓๓/๓๕)